

הלכות ביעור ויודוי מעשרות

הרב נתנאל אוירבך

הקדמה

(א) מצוות הפרשת תרומות ומעשרות כוללת גם את מצוות הנתנה לאנשים הראויים לקבל את המתנות - כהן, לוי ועני, וכן בשנות מעשר שני יש לחלל את קדושת הפירות על מטבע.

(ב) פעמיים במחזור של שבע שנים, בחג הפסח של השנה הרביעית והשנה השביעית, יש להוציא את התרומות והמעשרות מן הבית ולתת אותם למי שהיו אמורים לקבלם. מצווה זו נקראת 'ביעור מעשרות'.¹ לאחר הביעור, יש להתוודות ומצווה זו נקראת 'יודוי מעשרות'.²

א. ביעור מעשרות

מי שיש ברשותו אחד מהדברים הבאים צריך לטפל בהם כפי המבואר.³
 (א) פירות שנקטפו לפני ט"ו בשבט תשפ"ו, ולא הפרישו מהם תרומות ומעשרות, יש להקדים ולהפריש מהם תרומות ומעשרות. הדבר מצוי בתוצרת ביתית, כגון יין, שמן, ריבה או חמוצים, שלא הפרישו מהם תרומות ומעשרות.⁴
 (ב) פירות מהשנה הרביעית למניין שנות העץ (נטע רבעי) שנקטפו מן העץ - יש להקדים ולחלל את קדושתם על מטבע.

(ג) תרומות שלא ניתנו לכהן - יש להקדים ולתת אותן לכהן. בזמן הזה, דין זה שייך רק במינים שהכהן יכול ליהנות מהם, כגון שמן להדלקת הנר, או מינים שהוא יכול לתת

1. דברים יד, כח-כט.

2. דברים כו, יב-טו. מכך שהפרידה התורה את הביעור והוודוי לשתי פרשיות, יש שסברו שמדובר על שתי מצוות - ביעור ויודוי, ראה: מנחת חינוך, מצווה תרז; ערוך השלחן, הל' מעשר שני ס' קלו סעי' א. ויש מי שנראה מדבריו שמדובר על מצווה אחת, מצוות ויודוי מעשרות, ראה: רמב"ם, ספהמ"צ מצוות עשה קלא; יראים, ס' רסד; משנה ראשונה, מעשר שני פ"ה מ"ז ד"ה וב"ה אומרים, בדעת הרמב"ם. יש שביארו בדעתם שהביעור הוא הכשר והכנה למצוות היודוי, שכן מי שעדיין מחזיק ברשותו את התרומות והמעשרות אינו יכול להתוודות, ראה: מרכבת המשנה, הל' מעשר שני פ"א ה"ד, בדעת הרמב"ם. ראה גם: יד רמ"ה, סנהדרין יא ע"ב ד"ה תא חזי. ויש שביארו בדעתם, שהביעור הוא חלק ממצוות הפרשת תרומות ומעשרות, שבשנים הרביעית והשביעית יש להוציא מרשותו את התרומות והמעשרות, ראה: שו"ת משפט כהן, ס' נה; חזון איש, דמאי ס' ב ס"ק ז.

3. משנה, מעשר שני פ"ה מ"ו; רמב"ם, הל' מעשר שני פ"א ה"ח.

4. לעיתים, יש הפסד מרובה בהפרשת תרומות ומעשרות, כגון מי שנוהג להפריש מקופסאות שימורים - לדעת הרב מרדכי אליהו, בתוך: התורה והארץ ח"ה עמ' 40 סעי' י, אין צורך לפתוח את כל הקופסאות בזמן הביעור אלא יכול לפתוח רק קופסה אחת מכל סוג ירק או פרי ולהפריש ממנה על השאר. פוסקים שונים הציעו להפקיר את הקופסאות לפני חג הפסח ולהתנות בפני שלושה אנשים שאינו זוכה בהן עד שיפריש תרומות ומעשרות, ראה: שו"ת מנחת שלמה, ח"א ס' סה אות א; שו"ת מנחת יצחק, ח"ט ס' קיז; דרך אמונה (הל' מעשר שני פ"א ה"י ס"ק נב; שם ציון ההלכה ס"ק עג).

לבהמתו, אבל בשאר המינים אין חובה לתת לכהן משום שהוא אינו יכול ליהנות מהם ולכן יש לבערם בהגיע זמן הביעור.⁵

ד) מעשרות שהופרשו ולא ניתנו ללוויים או לעניים - יש להקדים ולתת להם. אנשים אלו שקיבלו את התרומות והמעשרות, יכולים להשהות את התרומות והמעשרות בביתם גם לאחר זמן הביעור.⁶

ה) תרומה או חלה שהופרשו, יש להקדים ולשרוף אותן או להשליכן בעטיפה לאשפה.

ו) מטבע לחילול מעשר שני שחיללו עליו את קדושת הפירות - יש לטפל בו באופנים הבאים: להשליך לים⁷ או לאבד אותו באמצעות שחיקה,⁸ או לחלל את קדושת הפירות על חצי כוס סוכר ולשפוך אותה לכיור.⁹

ז) חובות אלו אמורים ביחס ליבול של שלוש השנים הקודמות, אך אין חובה להקדים ולהפריש תרומות ומעשרות מיבול של השנה הנוכחית, כגון ירקות שנלקטו בשנת תשפ"ו או פירות העץ שחנטו לאחר ט"ו בשבט תשפ"ו.¹⁰

1. זמן הביעור

א) יש לסיים את הטיפול הנ"ל לא יאוחר מערב שביעי של פסח תשפ"ו.¹¹ יש נוהגים להקדים ולסיים את ההפרשה כבר בערב יום טוב ראשון של פסח תשפ"ו.¹²

ב) אין לעשות טיפולים אלו ביום טוב.

5. ספר ארץ ישראל (טוקצ'ינסקי), עמ' קיב סעי' ג; שו"ת מנחת שלמה, ח"א סי' סה אות א.

6. רש"י, מעשר שני פ"ה ה"ג ד"ה ומעשר עני; חכמת אדם, שערי צדק שער מצוות הארץ פ"א סעי' כב; אחרית השנים, פ"ד ה"ב אות ה; עשר תעשר, הלכה רצד; המעשר והתרומה, פ"א סעי' עג; דרך אמונה, הל' מעשר שני פ"א ה"ח ס"ק לא.

7. אחרית השנים, פ"ד ה"ח אות ה.

8. שו"ע, יו"ד סי' שלא סעי' קלג; תפארת ישראל (מעשר שני פ"ה מ"ז, יכין אות מב; הלכתא גבירתא, שם); פני משה, מעשר שני פ"ה ה"ג ד"ה מתבערין; רש"י, שם פ"ה ה"ג ד"ה בכל מקום; חכמת אדם, שערי צדק שער מצוות הארץ פ"א סעי' כב; ספר ארץ ישראל (טוקצ'ינסקי), עמ' קיב סעי' ג; המעשר והתרומה, פ"א סעי' עג. בדרך אמונה, הל' מעשר שני פ"א ה"ח ס"ק לו, העיר שאם זורק את המטבע לים אינו צריך גם לשוחקו, אך כתב בשם החזון איש שגם במקרה זה טוב לשוחקו לפני השלכתו לים.

9. הרב מרדכי אליהו, בתוך: התורה והארץ, ח"ה עמ' 40 סעי' ז.

10. ירושלמי, מעשר שני פ"ה ה"ג. יש שתמהו מדוע הרמב"ם השמיט דין זה, ראה: ישועות מלכו, הל' מעשר שני פ"א ה"ג. יש שמצאו מקור לדין זה ברמב"ם, ראה: תורת הארץ, ח"א פ"ג אות מה ד"ה והשתא; אבן ישראל, הל' מעשר שני פ"א ה"; שו"ת מנחת יצחק, ח"ה סי' קה.

11. מדרש תנאים, דברים כו, יב; ספרי, דברים פרשת ראה פ"א קט; רמב"ם, הל' מעשר שני פ"א ה"ג; כפתור ופרח, פמ"ב; יד רמ"ה, סנהדרין יא ע"ב ד"ה תא; שו"ע, יו"ד סי' שלא סעי' קמד; קרית ספר, הל' מעשר שני פ"א ה"ג ד"ה מצות פו; פני משה, מעשר שני פ"ה ה"ג ד"ה ערב יו"ט; שנות אליהו הקצר, מעשר שני פ"ה מ"ו ד"ה ע"ט; חכמת אדם, שערי צדק שער מצוות הארץ פ"א סעי' כ; אחרית השנים, פ"ד ה"ז אות ה; המעשר והתרומה (פ"א סעי' סו; שם סעי' עג); שו"ת שבט הלוי, ח"א סי' קטז אות לא; הרב מרדכי אליהו, בתוך: התורה והארץ, ח"ה עמ' 39 סעי' ג; חזון איש, דמאי סי' ב ס"ק ז ד"ה וביעור; דרך אמונה, הל' מעשר שני פ"א ה"ג ציון ההלכה ס"ק ד. בביאור דעה זו יש שכתבו, שאם יבער בערב יום-טוב ראשון לא יהיה לו מה לאכול למשך החג, ראה: ר"י קורקוס, הל' מעשר שני פ"א ה"ג; כסף משנה, שם; לבוש, יו"ד סי' שלא סעי' קמב.

12. רבנו חננאל, סוכה מ ע"ב; הערוך, ערך 'בער'; רש"י, דברים כו, יב; תוספות (ראש השנה ד ע"א ד"ה ומעשרות; בבא מציעא יא ע"ב ד"ה עישור); תוספות ר"ד, נדרים פד ע"ב; יראים, סי' רסד; ריבמ"ץ, מעשר שני פ"ה מ"ו ד"ה ערב; רא"ש, שם ד"ה ערב; רע"ב, שם ד"ה ערב; תי"ט, שם ד"ה ערב; שנות אליהו הארוך, שם ד"ה ע"ט; תוספות ראשון לציון, שם; משנה ראשונה, שם ד"ה ערב; הלכתא גבירתא שם.

2. עבר זמן הביעור

(א) עבר זמן הביעור ולא הפריש תרומות ומעשרות מהפירות, אין הפירות נאסרים, ועליו להפריש תרומות ומעשרות ולתת את התרומות והמעשרות לראויים לקבלם.¹³

(ב) יש מי שאומר, למרות שפירות אלו מותרים לאחר ההפרשה, מכל-מקום פירות המעשר שני שיופרשו לאחר זמן הביעור יהיו אסורים באכילה ולא ניתן לפדותם על מטבע.¹⁴

3. החייבים בביעור

(א) גם נשים חייבות בביעור מעשרות.¹⁵

(ב) אדם המנוי ל'בית האוצר' שליד מכון התורה והארץ, כספי מעשר שני שלו יבוערו אי"ה בערב פסח ובערב שביעי של פסח על ידי הממונים.

4. ברכה על מצוות ביעור

אין ברכה על מצוות ביעור מעשרות.¹⁶

ב. וידוי מעשרות**1. עניינו של וידוי**

לאחר השלמת ביעור המעשרות, על האדם לומר וידוי מעשרות כפי האמור בתורה.¹⁷ אמירת הווידי הייתה מתקיימת בירושלים, 'ואמרת לפני ה' אלהיך, ביום טוב האחרון של פסח בזמן המנחה.¹⁸ בניגוד למשמעותו הרגילה של המונח 'וידוי', וידוי המעשרות אינו הודאה על חטאים, אלא משמש במשמעות הפוכה, הכרזה על עשיית מעשה טוב, כדברי הראי"ה קוק ('עין איה', ברכות ח"ב עמ' 405):

נתנה לנו התורה דרך להערה שצריך האדם שישמח גם כן לפעמים בביטוי שפתיים על המעשה הטוב אשר עשה.¹⁹

2. המתוודים

(א) מי שאין לו חלק בארץ - מדברי התורה בפרשיית וידוי מעשרות, בה נאמר: 'השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש', למדו חכמים שרק מי שיש לו חלק בארץ ישראל מתוודה, אך אנשים שאין להם חלק בארץ ישראל אינם מתוודים, כמו גרים ועבדים

13. שו"ת מנחת שלמה, ח"א סי' סה אות ב; שו"ת מנחת אברהם (שפירא), ח"ג סי' טז פרק ב אות ה; הרב מרדכי אליהו, בתוך: התורה והארץ, ח"ה עמ' 42 סעי' יד.

14. שו"ת מנחת אברהם (שפירא), ח"ג סי' טז פרק ב אות ו. אך בשו"ת מנחת שלמה, ח"א סי' סה אות ב ד"ה ברם, הסתפק בכך.

15. חזון איש, דמאי סי' ב ס"ק ז: 'שזו פרטי מצוות תרומה ומעשר שנתחייבו גם נשים'. אך ראה: מנחת חינוך, מצווה תרז, שהסתפק האם נשים פטורות ממצווה זו שהיא 'זמן גרמא' או שמא אינה מוגדרת כך.

16. השאלה האם לברך על הביעור נעוצה בגדר המצווה, ראה לעיל הערה 2 - יש סוברים שהיא הכשר והכנה למצוות הווידי, ולדבריהם אין לברך על הכשר מצווה, כדברי תוספות, חולין קה ע"א ד"ה מים. אך לפי הירושלמי, ברכות פ"א ה"ג, יש לברך גם על הכשר מצווה. ויש הסוברים שהביעור מצווה בפני עצמה וממילא ייתכן שיש לברך על מצווה זו, אך מכל-מקום לא מצאנו ברכה על מצווה זו.

17. דברים כו, יב-טו.

18. משנה, מעשר שני פ"ה מ"י.

19. ראה עוד: שנת השבע, עמ' פה.

משוחררים.²⁰ אמנם מוזכר בדבריהם שגם כהנים ולוויים אינם מתוודים משום שלא נטלו חלק בארץ ישראל, אך הרמב"ם (הל' מעשר שני פ"ה מי"ד) פסק שהם מתוודים, וזו לשונו: 'שאע"פ שלא נטלו חלק בארץ יש להם ערי מגרש'.
 (ב) מי שאין לו קרקע - מדברי התורה 'ואת האדמה אשר נתת לנו', למדו בירושלמי²¹ שמי שאין לו בעלות על קרקע אינו מתוודה. אך יש הסוברים שאין הווידי תלוי בבעלות על קרקע, וגם מי שקנה יבול מהשוק והפריש ממנו תרומות ומעשרות, יכול להתוודות על כך.²²
 (ג) קטן שהגדיל - יש מי שהסתפק האם קטן שהגדיל במהלך שלוש השנים שלפני זמן הביעור יכול להתוודות, שהרי אינו יכול לומר 'עשיתי ככל אשר צויתני', כי בחלק מהשנים לא היה מחויב במצוות.²³
 (ד) נשים - יש הסוברים שנשים אינן חייבות בוידוי מעשרות, משום שנאמר 'האדמה אשר נתת לנו' ואין לאישה חלק בארץ.²⁴ אך הרב עובדיה יוסף (חזון עובדיה', תרומות ומעשרות עמ' רפד) כתב שמכל-מקום טוב שישמעו קריאת הפרשה של וידוי מעשר'.
 יש הסוברים שאף נשים חייבות בוידוי מעשרות²⁵ - משום שכוונת הפסוק 'לנו' מתייחסת לכלל האומה והנשים בכלל,²⁶ ומשום שהווידי נאמר על קיום הביעור בו גם נשים חייבות,²⁷ וכן שהווידי אינו מצוות עשה שהזמן גרמא.²⁸ אך יש המסתפקים אם נשים יכולות להתוודות.²⁹

-
20. משנה, מעשר שני פ"ה מי"ד.
 21. ירושלמי, פאה פ"ג ה"ז. כ"כ: תוספות, בבא בתרא כז ע"א ד"ה ובידוי; ר"ש, פאה פ"ג מ"ו ד"ה ירושלמי; תוספות הרא"ש, קידושין כז ע"א ד"ה ובידוי; סמ"ג, עשין ס' קלח ד"ה גרסינן בירושלמי; רמב"ן, בבא בתרא כז ע"א ד"ה חייבת; ישועות מלכו, הל' מעשר שני פ"א ה"א, והעיר על הרמב"ם שהשמיט דין זה.
 22. רש"י (בבא בתרא כז ע"א ד"ה ובידוי; קידושין כז ע"א ד"ה ובידוי); תוספות, קידושין כז ע"א ד"ה ובידוי; רשב"א, בבא בתרא כז ע"א ד"ה קרקע; ריטב"א (בבא בתרא כז ע"א ד"ה גירסת; קידושין כז ע"א ד"ה גירסת); מאירי (בבא בתרא כז ע"א ד"ה קרקע; קידושין כז ע"א ד"ה קרקע); רשב"ם, בבא בתרא קנ ע"א ד"ה ואידי; ר"י קורקוס, הל' ביכורים פ"ד ה"ג; אחרית השנים, פ"א אות י; עשר תעשר, הלכה שג; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות עמ' רפג. יש שכתבו שכן היא דעת הרמב"ם, מכך שהשמיט דין זה שמי שאין לו קרקע פטור, משמע שחייב, ראה: מנחת חינוך, סוף מצווה תרז; המעשר והתרומה, פ"א בית האוצר ס"ק צה; דרך אמונה, הל' מעשר שני פ"א ה"ז ס"ק קטז. על סתירת דברי התוספות וביאור דבריהם, ראה: עצמות יוסף, קידושין כז ע"א ד"ה תוס' ובודוי, שדבריו בקידושין נאמרו לשיטת רש"י; רש"ש, שם ד"ה בד"ה: 'ולכאורה נראה דטעות סופר הוא, וצריך לומר אינו מתודה; כ"כ חשק שלמה, שם ד"ה שם בתוס'. ראה עוד: מהרש"א, שם ד"ה בד"ה ובידוי; המקנה, שם ד"ה בתוס' ד"ה ובידוי.
 23. שו"ת משפט כהן, ס' נו אות ד-ג.
 24. חינוך, מצווה תרז; מנחת חינוך, שם; משנה ראשונה, מעשר שני פ"ה מי"ד ד"ה ולא עבדים; עשר תעשר, הלכה שג, פטורה אפילו אם יהיה לה קרקע בבעלותה; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות, עמ' רפד; דרך אמונה, הל' מעשר שני פ"א ה"ז ס"ק קנז.
 25. שו"ת התעוררות תשובה, ח"ד ס' קעט אות ב.
 26. תוספות אנשי שם, מעשר שני פ"ה מי"ד ד"ה ולא עבדים; שו"ת שבות יעקב, ח"ג ס' טו; חזון יחזקאל, ביכורים פ"א ה"ג חידושים.
 27. שו"ת משפט כהן, ס' נו אות ד-ב ד"ה ולכאורה.
 28. ראה: שו"ת משפט כהן, ס' נו אות ד-ב ד"ה ומש"כ; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות, עמ' רפה.
 29. תוספות אנשי שם, מעשר שני פ"ה מי"ד.

3. ויודי בזמן הזה

הפוסקים נחלקו האם מצוות ויודי מעשרות קיימת בזמן הזה, ומחלוקתם מתפצלת לשני מוקדים.

א) חסרון המקדש - בדברי התורה נאמר: 'ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית'.³⁰ הפוסקים נחלקו³¹ האם מצוות ויודי קיימת בזמן הזה,³² או שבהיעדר המקדש היא אינה קיימת בזמן הזה,³³ אך מכל מקום ראוי לקרוא את פרשת ויודי המעשרות, זכר למצווה.

ב) חוסר אפשרות לקיים המצווה בשלמותה:

חיסרון בנתינת מעשר ראשון ללוויים - בימי יוחנן כהן גדול ביטלו את מצוות ויודי המעשר, משום שבאותה העת נתנו את המעשר ראשון לכהנים, ולא כפי הכתוב בתורה שיש לתת ללוויים, ולכן לא יכלו להתוודות ולומר 'עשיתי ככל אשר צויתני'.³⁴ הסיבה שבאותה העת נתנו מעשר ראשון לכהנים ולא ללוויים, משום הקנס שקנס עזרא את הלוויים שלא עלו עימו מבבל לירושלים.³⁵ בימינו, נחלקו הפוסקים האם אפשר לתת מעשר ראשון גם לכהנים או רק ללוויים - לסוברים שאפשר לתת את המעשר הראשון גם לכהנים³⁶ כפי שקנס עזרא בזמנו את הלוויים,³⁷ אין להתוודות בזמן הזה משום שאי-אפשר לומר 'עשיתי ככל אשר צויתני', שכן מדין התורה מעשר ראשון ללוויים ולא לכהנים. אולם לסוברים שבזמן הזה נותנים מעשר ראשון רק ללוויים, שכן עזרא קנס אותם רק בדורו ולא לדורות הבאים,³⁸ ניתן להתוודות בזמן הזה.³⁹ חיסרון בנתינת התרומות - בזמן הזה אנו לא נותנים את התרומות - תרומה גדולה ותרומת מעשר לכהן משום היעדר טהרה, לכן: 'איך יאמר עשיתי ככל אשר צויתני,

30. דברים כו, יג.

31. בביאור המחלוקת, ראה: עיר הקדש והמקדש, ח"ג פ"ט סעי' ב, שנחלקו בגדר 'לפני ה'; שו"ת הר צבי, אור"ח מילי דברכות סי' א אות ה, שנחלקו לשיטתם בשאלה האם קדושת המקדש קיימת בזמן הזה.

32. רמב"ם, הל' מעשר שני פ"א ה"ד; שלחן ערוך, יו"ד סי' שלא סעי' קמב; לבוש, שם; עשר תעשר, הלכה רצ; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות, עמ' רפ. בביאור שיטה זו - יש שביארו שהוויודי נאמר על קיום הביעור, והוא-הביעור קיים בזמן הזה ואינו תלוי במקדש, ראה: רדב"ז, הל' מעשר שני פ"א ה"ד; כסף משנה, שם; מרכבת המשנה, שם; באר הגולה, יו"ד סי' שלא ס"ק רנג. בכך, 'לפני ה' היינו בכל מקום, כדברי הכסף משנה, שם, באפשרות הראשונה. ויש שביארו שאין כוונת התורה 'לפני ה' למעט ויודי במקומות מחוץ למקדש, אלא לכתחילה יש להתוודות במקדש ששם עיקר השכינה אך בדיעבד מתקיים הוויודי בכל מקום, ראה: ר"י קורקוס, הל' מעשר שני פ"א ה"ד; כסף משנה, שם, באפשרות השנייה.

33. ראב"ד, הל' מעשר שני פ"א ה"ד; חינוך, מצווה תרז; דרך אמונה, הל' מעשר שני פ"א ה"ד ס"ק יז. ראה גם: חזון איש, דמאי סי' ב ס"ק ו ד"ה ונראה כיוון, שביטלו את הוויודי מחמת שלא מקיימים את הביעור כהלכתו.

34. מעשר שני, פ"ה מט"ו; סוטה, מז ע"ב-מח ע"א; רמב"ם, הל' מעשר שני פ"א ה"ג. השווה גם: ירושלמי, מעשר שני פ"ה ה"ה.

35. ראה: יבמות, פו ע"ב.

36. רמ"א, יו"ד סי' שלא סעי' יט. בדעתו יש מחלוקת - לדעת חכמת אדם, שערי צדק שער מצוות הארץ פ"י סעי' ו, דווקא כשאין לוי יש לתת לכהן. לדעת ערוך השלחן, הל' מעשרות סי' צב סעי' י, גם כשיש לוי אפשר לתת לכהן.

37. ש"ך, יו"ד סי' שלא ס"ק לז; באר היטב, שם ס"ק יח.

38. רמב"ם, הל' מעשר פ"א ה"א; בית יוסף, יו"ד סי' שלא ד"ה ואחר כך מפריש; ט"ז, יו"ד סי' שלא ס"ק י.

39. שו"ע, יו"ד סי' שלא סעי' קמב.

שפירשו חז"ל שמחתי ושימחתי בו, ואיה שמחתה כעת בעוונותינו הרבים כיון שאינה נאכלת.⁴⁰

אי-נתינת מעשר ראשון ללויים - בימינו, יש שאינם מקיימים כלל את מצוות הנתינה ללויים,⁴¹ ומשום כך אין המצווה מתקיימת בשלמותה, ולא ניתן לומר 'עשיתי ככל אשר צויתני'.

היעדר הטהרה - מלבד קיום פרטי הנתינה, עוררו הפוסקים על כך שכיום אין אנו יכולים להתוודות משום שאנו מפרישים בטומאה, ולא נוכל לומר 'ולא ביערתי ממנו בטמא',⁴² כדברי הרב אברהם דנציג (חכמת אדם, שערי צדק שער מצוות הארץ פי"א סעי' כג): ועכשיו בעוונותינו הרבים שמפרישין הכל בטומאה אין אנו יכולין להתוודות, שאינו יכול לומר ולא ביערתי ממנו בטמא, עד יערה עלינו ממרום רוח טהרה. (ותמיה גדולה על השלחן ערוך שהעתיק כל דין וידוי).

ג) עקב מניעות אלו בקיום פרטי המצווה כדין, יש שכתבו שבזמן הזה לא מתקיימת מצוות וידוי מעשרות.⁴³ ויש שכתבו, שכיוון שזו צורת ההפרשה בזמן הזה יש אפשרות להתוודות.⁴⁴

4. ברכה

לדעות הסוברות שיש מצוות וידוי בזמן הזה - יש אומרים, יש לברך על המצווה בלשון 'להתוודות וידוי מעשר'⁴⁵ או 'על וידוי הביעור' ולהוסיף לכך גם ברכת 'שהחינו'.⁴⁶ ויש אומרים שאין לברך על מצוות וידוי מעשרות בזמן הזה.⁴⁷

5. שכח ולא התוודה

יש מי שאומר, אם עבר החג ולא התוודה אינו מתוודה עוד, 'כי התורה קבעה הזמן ברגל דווקא'.⁴⁸ ויש מי שאומר, אם ביער את המעשרות ולא התוודה יכול להתוודות לאחר החג.⁴⁹

40. שו"ת משפט כהן, סי' נו.

41. ראה: חזון איש (שביעית סי' ה ס"ק ד ד"ה עוד צריך טעם; שם ס"ק יב ד"ה ויש לעיין; דמאי סי' ב ס"ק ו); דרך אמונה, הל' תרומות פ"ו ה"ב ס"ק יט; קונטרס בהל' תרומות ומעשרות, בתוך: דרך אמונה, ח"ג עמ' 754. בעניין זה, ראה במאמרי 'אכילת מעשר ראשון ומעשר עני', אמונת עתיך 132 (תמוז תשפ"א) עמ' 34-41. בשו"ת מנחת אברהם (שפירא), ח"ג סי' טז פ"א אות ב, הסתפק האם מי שיש לו הסכם הלוואה עם לוי לנתינת מעשר ראשון יכול להתוודות, שהרי אינו נותן לו בפועל את פירות המעשר.

42. שו"ת משפט כהן, סי' נו סוף אות א ד"ה וגם אם.

43. שו"ת משפט כהן, סי' נו; שו"ת שבט הלוי, ח"א סי' קטז אות לב; מועדים וזמנים, ח"ז סי' רלב הערה א. יש שצירפו לכך גם את דעת הראב"ד, (לעיל הערה 33) שאין להתוודות בהיעדר המקדש, ראה: חזון איש, (דמאי סי' ב ס"ק ו; דרך אמונה, הל' מעשר שני פי"א ה"ד ס"ק יז). ויש שכתבו כן ללא נימוק והסבר, ראה: הרב מרדכי אליהו, בתוך: התורה והארץ, ח"ה עמ' 40 סעי' יב.

44. אחרית השנים, פ"א אות ז; תורת הארץ, ח"א פ"ג אות עט; ספר ארץ ישראל (טוקצ'נסקי), עמ' קיג סעי' ה; עשר תעשר, הלכה שא; נתיבי עם, יו"ד סי' שלא ס"ק יב; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות עמ' רפא.

45. הרב ראובן מרגליות, מקור הברכה, פ"א.

46. שו"ת משפט כהן, סי' נו אות ג; הרב שרגא פייבל פראנק, בתוך: אור ישראל, יא תשנ"ח, עמ' כב-כג.

47. אחרית השנים, סוף פ"ה, במכתב: 'שכמדומני לא מצינו ברכה כזו על דבר שהוא באמירה, זולת הלל בלבד'; הרב יוסף צבי הלוי (השקפה לברכה, עמ' א; שם עמ' יא; עשר תעשר, הלכה רפז); המעשר והתרומה, פ"א סעי' סו; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות, עמ' רפג סעי' ד.

48. מנחת חינוך, מצווה תרז.

6. מנהג קריאת פרשת וידוי מעשרות

(א) ביום שביעי של פסח לפני מנחה או לאחריה,⁵⁰ נוהגים לקרוא את הפסוקים העוסקים במצוות וידוי מעשרות (דברים כו, יב-טו):

כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו: ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי: לא אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול ה' אלהי עשיתי ככל אשר צויתני: השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש.

(ב) לאחר קריאת פרשיית וידוי המעשרות,⁵¹ ניתן לקרוא את דברי המשנה (מעשר שני פ"ה מ"ג), בה נוספו בקשות שונות:

השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל בבנים ובבנות, ואת האדמה אשר נתתה לנו בטל ובמטר ובוולדות בהמה. כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש, כדי שתיתן טעם בפירות.⁵²

(ג) יש הנוהגים לקרוא את וידוי המעשרות בכותל המערבי שהוא בבחינת 'לפני ה',⁵³ או בירושלים 'שהיא במעלת הקדושה יותר',⁵⁴ או בבית הכנסת שהוא 'מקדש מעט'.⁵⁵

(ד) יש שכתבו לקרוא מספר תורה בציבור ללא ברכות התורה,⁵⁶ ויש שכתבו לקרוא מתוך חומש.⁵⁷ הקוראים מתוך ספר תורה, לא יאמרו בפיהם את הבקשות המובאות במשנה

49. דרך אמונה, הל' מעשר שני פי"א ה"ד ס"ק טו, בשם המאירי, מגילה כ ע"ב ד"ה כל, שיש דברים אותם מנתה המשנה והם תחומים בזמן מוגבל, לעומת 'וידוי מעשר מע"פ שאינה שעה עוברת'; בדרך אמונה, שם ביאור ההלכה ד"ה אין, ביאר דין זה לפי החזון איש, דמאי ס' ב ס"ק ז, שהביעור יכול להתקיים גם אחרי הזמן. ביחס לדברי המאירי, ראה: שו"ת מנחת אברהם (שפירא), ח"ג ס' טז אות יב שכתב: 'וצריך עיון', אך הוכיח מדברי מרכבת המשנה, הל' מעשר שני פי"א ה"ד, כדעת המאירי.

50. במעשר שני, פ"ה מ"ג, מובא שהוידוי היה נאמר 'במנחה'. ואילו במגילה, פ"ב מ"ה, מובא 'כל היום כשר... לוידוי המעשר'. הרמב"ם (הל' מעשר שני פי"א ה"ד; שם ה"ז) לא תיחם זמן מסוים לאמירת הוידוי אלא כל היום הוא זמנה של המצווה. יש מי שכתב שלכתחילה המצווה מתקיימת בזמן המנחה, אך אם התוודה מעלות השחר יצא ידי-חובה, ראה: דרך אמונה (הל' מעשר שני פי"א ה"ד ס"ק טו; שם ה"ז ס"ק כז). מכל-מקום, אין להתוודות לפני עלות השחר, ראה: עשר תעשר, הלכה רצ. המתוודה בלילה או לפני עלות השחר, עליו לשוב ולהתוודות ביום, ראה: אחרית השנים, פ"ד ה"ד; עשר תעשר, הלכה רצ; המעשר והתרומה, פ"א סעי' סו; דרך אמונה, הל' מעשר שני פי"א ה"ד ס"ק יד. המתוודה בזמן בין השמשות, אינו חוזר ומתוודה, ראה: עשר תעשר, הלכה רצ.

51. הרב מרדכי אליהו, בתוך: התורה והארץ, ח"ה עמ' 43.

52. חלק אחרון זה מופיע ברמב"ם, הל' מעשר שני פי"א ה"ט. המפרשים הקשו, מדוע רק בקשה זו נכתבה ברמב"ם ולא יתר הבקשות המופיעות במשנה, ראה: רדב"ז, שם; דרך אמונה, שם ביאור ההלכה ד"ה שיתן; אחרית השנים, פ"ד ה"ז; עשר תעשר, הלכה שב.

53. אחרית השנים, פ"ד ה"ד אות ד; עשר תעשר, הלכה רצב; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות עמ' רפב.

54. עשר תעשר, הלכה רצב.

55. אחרית השנים, פ"ה אות לב; נתיבי עם, יו"ד ס' שלא ס"ק יב.

56. ספר ארץ ישראל (טוקצ'ינסקי), עמ' קיג סעי' ו; נתיבי עם, יו"ד ס' שלא ס"ק יב; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות, עמ' רפב סעי' ג.

57. קובץ מבית לוי, ח"ה עמ' ל. ראה: שו"ת משפט כהן, ס' נו אות ג-ד ד"ה נראה פשוט, שיש לקרוא מספר, מפני 'דברים שבכתב אי-אתה רשאי לאומרם בעל-פה', אך אין צורך בספר תורה אלא מהחומש

לעיל, בעת הקריאה,⁵⁸ משום הפסק בקריאת התורה,⁵⁹ אלא בעת קריאת התורה יכוונו בליבם לבקשות האמורות במשנה.⁶⁰

ה) אמנם אדם אחד יכול לקרוא את פרשיית הוידוי ולהוציא ידי-חובה את האחרים,⁶¹ אך מצווה מן המובחר שכל אחד יקרא פסוקים אלו בעצמו.⁶²

ו) לאחר קריאת פרשיית וידוי מעשרות, יש המוסיפים תפילה זו:

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, כשם שזכינו לקיים מצוות ביעור מעשרות וידוי מעשרות, כן יזכנו הקב"ה לקיים מצוות הפרשת תרומות ומעשרות מהתורה, וכן מצוות ביעור וידוי מעשרות מן התורה, בביאת גואל צדק ובנין בית המקדש במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.⁶³

משום שהסיבה לא לקרוא מחומש היא כבוד ציבור והוידוי יכול להיאמר ביחיד ואין בעיית כבוד ציבור; שו"ת בנין אב, ח"ב סי' מז אות ד; דרך אמונה, הל' מעשר שני פי"א ה"א ביאור ההלכה ד"ה מ"ע, שזו מצוות קריאה ולכן היא יכולה להתקיים מתוך חומש. יש לציין למועדים וזמנים, ח"ז סי' רלב הערה א, שכתב למאן במנהגים אלו: 'ויש בזה חשש בל תוסיף'.

58. רמב"ם, פיהמ"ש מעשר שני פ"ה מי"ג.

59. עשר תעשר, הלכה שב.

60. הלכתא גבירתא, מעשר שני פ"ה מי"ג; אחרית השנים, פ"ד הט"ז אות ג-ד; עשר תעשר, הלכה שא; המעשר והתרומה, פ"א סעי' סז.

61. אחרית השנים, פ"ד ה"ה אות ב; שו"ת משפט כהן, סי' נו אות ג; שו"ת להורות נתן, ח"ח סי' פג; חזון עובדיה, תרומות ומעשרות, עמ' רפב. יש שדייקו מדברי הרמב"ם, הל' מעשר שני פי"א ה"ה, שאין אחד יכול להוציא ידי-חובה את חברו, אלא עליו לקרוא בעצמו, ראה: מנחת חינוך, מצווה תרז אות יד; דרך אמונה, הל' מעשר שני פי"א ה"ה ס"ק כ.

62. ש"ך, יו"ד סי' שלא ס"ק קסא.

63. הרב מרדכי אליהו, בתוך: התורה והארץ, ח"ה עמ' 43.